

Çağları aşan Kerem ile Aslı

Irmaklar, dağlar, şehirler boyunca Ermeni Aslı ile Müslüman Kerem'in gerçekte hayalin, düş ile yaratıcı kurmacanın iç içe geçtiği maceralara tanık oluruz. Hikâye durmaksızın anlatıldıkça dil, coğrafya ve psikolojiler de genişler. 'Kerem ile Aslı Hikâyesi', Ali Duymaz'ın titiz çalışmasıyla hikâyenin tekrar bugüne aktarılmış hali...

Söz uçar, yazı kalır demişler. Doğrudur, ama eski kültürün sözel kaynakları bugün hepten 'yazıya kalmış' durumda. Sözün uçacağı gökyüzü yok artık. Oysa; Kerem ile Aslı, Arzu ile Kamber, Ferhat ile Şirin gibi halk hikâyelerini canlı tutan, yazıdan çok dil akışkanlığı idi. Sosyal hayat birbirinden farklı coğrafyalarda benzer ihtiyaçları doğuruyor, böylece edebiyat 'literatür'ün dışında yaşamsal bir işlev görüyordu. Aynı metinlerin farklı bölgelerde uğradığı mini değişimler ise onu anlatıp okuyup dinleyenlerin aktifliği sebebiyleydi. Bundan dolayı, Kerem ile Aslı değişik varyantlarda yazıya geçirilmiş, hikâyenin esası değişmemek kaydıyla farklı ayrıntılarla bezenmişti. 'Raif Yelkenci Yazması' olarak bilinen kaynak da bu aktifliğin bir sonucuydu. Eser, halk edebiyatının seçkin isimleri Raif Yelkenci, Şükrü Elçin ve Pertev Naili Boratav eliyle, 'Hikâyet-i Kerem Han' olarak Paris'e kadar gitmişti. Ali Duymaz titiz bir çalışmayla onu tekrar bugüne aktardı.

İmkânsız aşk, Doğu'nun bitmeyen konularından biridir. Din, coğrafya ve sosyal konum devreye sokularak iyiden iyiye yörgülür bu konu. 'Hikâyet-i Kerem Han'da da, hiyerarşik bir akış izlenir ve yüksek konumdaki insanlar ve onların çocukları hikâyeye dahil edilirler. Hikâyeyi yazan/anlatan rolleri de belirler. Dolaylı bir iktidar alanı açmaktır aynı zamanda bu. **Irmaklar, dağlar, şehirler boyunca Ermeni Aslı ile Müslüman Kerem'in gerçekte hayalin, düş ile yaratıcı kurmacanın iç içe geçtiği maceralara tanık oluruz. Bu tür anlatılar dikkati hangi noktalarda diri tutacaklarını, heyecanı hangi safhada yükselteceklerini iyi bilirler. Bu bakımdan pasif değil aktif metinlerdir. Kültürel ve zamansal 'ortaçağ',**

onları pek çok yönden 'arada tutar'. Ve pekâlâ 'açık yapıt' sayabiliriz 'Kerem ile Aslı'yı da. Çünkü hikâye durmaksızın anlatıldıkça dil ve coğrafya ve buna bağlı psikolojiler de genişler. Dil büyür. Anlam çoğalır.

Kerem'in tasavvufu da neşelenmiş aşkı, Aslı'nın her an gerçeğe yakın tutumunda sınınanıp durur. Aslı sanki dünyadır. Kerem fanilik. Elma gibi Âdem ile Havva'dan beri başat sembol de bir başlangıç unsuru olarak yerini alırken, anlatıcı güç dolaylı şekilde 'eril' karaktere bürünür. Fedakârlık ve aşkınlık erkeğe yakıştırılırken, büyü ve 'oyunluk' gibi olumsuz (ama gerekli ve çekici) vasıflar kadına bırakılır. Duyuştaki açıklık, dili yer yer şiirsel atmosfere kanatlandırır.

Kerem ile Aslı gibi metinler yeni eleştiri yöntemleri vesilesiyle çoklu okumaya imkân veren eserlerdir. Hikâye bir temel veri olarak sabit kalırken mesela, Kerem'in âşık erkek yanında şair vasfı kazanması ve şairliğinin sınılanması yorumu açık bırakılır. "... bu şair bir dediğini bir daha söylemez, iyi bir şaire benziyor" denilerek, hem metin içi hem de şiir sanatı açısından poetik nüve öne çıkarılır. Âdem'in topraktan, şeytanın ateşten gelmesi ile hikâyenin sonu arasında bir bağ kurulabilir mi bilmiyorum. Lakin hâlâ dil zevki ve engin kültürel hazine değerinde böyle klasiklerimiz var. Yeniden ve tekrar tekrar okumaya değer. ■

KEREM İLE ASLI HİKÂYESİ

Raif Yelkenci Yazması
Hazırlayan: Ali Duymaz
Yapı Kredi Yayınları, 2021
192 sayfa, 26 TL.